

## FJALLSKILAREGLUGERÐ

fyrir hreppana vestan Hvítár og Ölfusár í Árnessýslu.

### I. KAFLI

#### Um upprekstur og vorsmölun.

##### 1. gr.

Öllum fjáreigendum í hreppunum er heimilt að reka allt sauðfé sitt til afréttar að því tilskildu að ítölu sé ekki beitt eða beitarþoli afréttarins sé ekki ofboðið að dómi gróðurverndarnefndar sýslunnar eða landgræðslustjóra. Ekki má láta hross eða nautpening ganga lausan í afrétti. Þá má ekki reka sauðfé í afrétt að vori fyrir en hreppsnefndir leyfa.

##### 2. gr.

Eigendum búfjár er skylt að gæta þess að það gangi ekki öðrum til tjóns. Nú verður eigandi eða ábúandi jarðar fyrir ágangi af fé, sem heima er á sumri, og getur hann þá snúið sér til hreppsnefndar með umkvörtun, en hún aðvarar hlutaðeiganda. Sinni eigandi ekki slíkri viðvörun getur hreppsnefnd látið reka féð í afrétt eða heim til hans. Kostnað af slíkum upprekstri má innheimta hjá eiganda á sama hátt og fjallskil og er eindagi sá sami.

##### 3. gr.

Þegar saman liggja afréttarlönd tveggja hreppa eða fleiri, og einn þeirra eða fleiri verða fyrir sérstökum ágangi á heimalönd sín eða afrétti frá hinum, þá skal sá hreppurinn eða þeir, er fyrir ágangi verða, eiga kröfurétt um, að fram fari mat þriggja óvilhallra manna, skipaðra af sýslumanni, á bótum fyrir ágang, ef ekki tekst samkomulag.

Skal matsmönnum greidd þóknun úr hlutaðeigandi sveitarsjóði.

Náist ekki samkomulag eftir þessum leiðum þá geta þeir sem fyrir ágangi verða krafist ítölu skv. 17. og 18. greinum laga 42/1969.

##### 4. gr.

Eigi má hreppsnefnd eða einstaklingar taka utanhreppsfé til göngu í afréttarland hreppsins nema fyrir liggji skjalfest samþykki þess eða þeirra hreppa, er aðliggjandi afréttarlönd eiga, ásamt skjalfestu samþykki þeirra bænda, sem heimalönd eiga að afrétti. Hið sama gildir um heimalönd, sem notast sem afréttur.

Enginn má taka sauðfé í heimalönd sín nema girt sé öruggri, sauðheldri girðingu eða með samþykki allra nágrannabænda og hreppsnefndar. Þó þer sá, sem slíkan fénað tekur, fulla ábyrgð á, ef sá fénaður veldur ágangi eða skemmdum á annarra löndum.

## 5. gr.

Hreppsnefndin hefur rétt til að afstýra yfiringangri af utansýslugripum, sauðfé, nautpeningi og hrossum, sem heimildarlaust eru á afréttinn komnir, og hefur hún í því skyni vald til að fyrirskipa smölun á stærra eða minna svæði á afrétti og heimalöndum, þegar henni þykir þurfa.

Rétt er hreppsnefnd að krefjast ítölu í lönd nágrannahéraðs samkv. 17. til 25. gr. laga 43/1976.

## 6. gr.

Hreppsnefndir ákveði upprekstrarleiðir á afrétt og sjái um að hlið séu á girðingum þar sem þurfa þykir.

Einn sé foringi fyrir hverjum rekstri. Hann skipar fyrir um alla nánari tilhögun á rekstri þeim, er honum er trúað fyrir, og sér um, að reglum þessum sé hlýtt, og ber ábyrgð á því.

Sérstaklega ber honum að sjá um, að rekstrinum sé haganlega dreift og ær látnar taka lömb sín.

## 7. gr.

Allir, sem jörð eða jarðarhluta hafa, er húfjánhagar fylgja, skulu smala þá á vorum, þegar rýja þarf sauðfé eða reka það á afrétt, allt eftir því, sem hreppsnefnd ákveður.

Vanræki einhver slíka smölun, þá er nágrönnunum heimilt að smala landið og reka fénað í aðhald til sundurdráttar, en haga skulu þeir framkvæmdum svo, að landsnotanda verði sem minnst mein að, og aldrei má reka hans eigin fénað úr hagagirðingu, nema hann leyfi.

Hreppsnefnd getur einnig látið smala landið á kostnað þess, er á að gera það.

## 8. gr.

Nú finnast sauðkindur, sem sloppið hafa úr heimahögum, eða fjarri eiganda, órúnar, eða ómörkuð unglömb. Er þá finnanda skylt að handsama þær og koma þeim áleiðis til eiganda, ef hann er í nágrenni, að öðrum kosti rýja þær, ef tími er til þess kominn, og marka unglömb. Skal hann gera eiganda full skil á ull og grein fyrir marki og öðrum einkennum á hverri kind, er hann hefur rúið eða markað. Geti finnandi eigi með vissu vitað, hver er eigandi slíkra kinda, ber honum að inna af hendi sömu skil við hreppstjóra í sínum hreppi. Hreppstjóri ráðstafar ull eins og öðru óskilafé.

Hreppsnefnd getur sett reglur um ómakslaun fyrir rúning og mörkun, ef eigi um semst öðru vísi.

## II. KAFLI

## Um fjallskil.

## 9. gr.

Allir, sem jörð hafa til ábúðar eða umráða, og allir, sem hafa sauðfé undir höndum, eru skyldir til að inna af höndum fjallskil eftir fyrirmælum hreppsnefnda. Fjallskil skal leggja á sauðfé eftir tölu við fóðurskoðun, þar sem það er fóðrað að vetrinum, nema það sé rekið á annan afrétt og fjallskil gerð af því þar. Heimilt er hreppsnefnd að gefa eftir allt að  $\frac{1}{4}$  af fjallskilum af því fé, sem heima gengur í öruggri sauðheldri girðingu. Heimilt er hreppsnefnd að leggja allt að þriðja hluta alls fjallskilakostnaðar á landverð jarða eftir gildandi fasteignamati. Við niðurfjöfnun skal þó fráskilja landverð, sem stafar af hlunnindum.

Nú hefur fjáreigandi ekki lögbýli til afnota, skal þá leggja á féð allt fjallskilagjaldið.

Heimilt er hreppsnefndum, hverri fyrir sig, að leyfa upprekstur hrossa í afgirt afréttarsvæði fyrir ákveðið gjald, er hreppsnefndir ákveða ár hvert og auglýsa á viðkomandi þingstað fyrir 1. júní. Gjald þetta er lögtakskræft sem önnur fjallskil.

## 10. gr.

Hreppsnefnd hver skal sjá um, að fullkomin smölun á afrétti hreppsins fari fram á hverju hausti til fjallsafns og skilarétta. Hefur hreppsnefndin vald til að gefa um þetta efni þær reglur og fyrirskipanir, er hún telur hagkvæmar og nauðsynlegar til trygginga vandlegri smölun. Sá, sem órétti þykist heittur, á rétt á að kæra málið fyrir hreppsnefnd og síðan sýslunefnd, en engu að síður er honum skylt að inna fjallskilin af höndum, þótt hann biði úrskurðar í máli sínu. Ef úrskurður gengur honum í vil, skal endurgjalda honum fjallskilin samkvæmt úrskurðinum. Hverjum þeim, sem ekki innir fjallskil af höndum samkvæmt fyrirlagi hreppsnefndar, skal skylt að greiða sem nemur hálfum öðrum fjallskilum hans sjálfs í fjallskilasjóð. Eindagi fjallskila skal vera 30. nóvember.

## 11. gr.

Hreppsnefnd boðar með fjallseðli 3 vikur fyrir fyrstu fjallsöfn, hvernig leitum skuli hagað og hverjir fari í utansveitarréttir. Að afloknu fyrsta fjallsafni, skal réttað í Þingvallahreppi mánudaginn í 22. viku sumars, Laugardalshreppi þriðjudaginn, Grímsneshreppi, Selvogshreppi, Grafningshreppi og Biskupstungnahreppi miðvikudaginn í sömu viku, í Ölfushreppi fimmtudaginn í 23. viku sumars.

## 12. gr.

Hreppsnefndinni ber að ráða leitarstjóra, einn eða fleiri við afréttarsmölun. Hefur hann, eða þeir, öll ráð og fyrirsögn á hendi á afréttinum, skipar í leitir og ræður sérhverju öðru, er smöluninni viðvikur, allt þangað til safnið er komið til almenningsréttar, og er leitarmönnum skylt að hlýða honum meðan á þessu stendur. Einnig skal hann sjá um, að leitir gangi ekki inn á annarra afrétti.

## 13. gr.

Sérhver leitarmaður skal vera með fullri heilsu og fær um að gegna starfi sínu að áliti leitarstjóra og tveggja manna, sem hann kveður með sér, og vel útbúinn að hestum, matvælum, fatnaði, skóklæðum og tjaldrúmi. Hann hafi einnig duglegan fjárhund, ef þess er kostur. Skal haga svo til, að hinir markglöggvustu, sem völ er á, séu sendir í utansveitarréttir.

Ef leitarstjóri með 2 tilkvöddum mönnum, sem best eru til fallnir, gerir einhvern fjallmann afturreka fyrir einhvern brest á því, sem áður er talið, eða fyrir óhlýðni, er að álita sem hlutaðeigandi búandi hafi engin fjallskil gert, en skjóta má hann úrskurði leitarstjóra til hreppsnefndar til endanlegra úrslita.

## 14. gr.

Haga skal fjallgöngum svo, þar sem því verður við komið, að eigi verði misgöngur hreppa á milli. Skulu hreppsnefndir þær, sem hlut eiga að máli, koma sér saman um, hvernig því verði við komið. Einnig skulu leitarstjórar sjá um, að fé sé ekki látið að óþörfu of fljótt inn í gerði eða réttir.

## 15. gr.

Fjallskilasjóður skal vera í hverjum hreppi. Í hann skal renna andvirði óskila-fjár, sem selt er í hreppnum, og allt það gjald, sem hreppsnefnd leggur á sauðfé

og jarðarhundruð. Skal það gjald jafnan vera svo hátt, að nægi til afréttarsmölunar, réttaviðhalds og hirðingar fjár úr utansveitarréttum o. fl.

Reikningur fjallskilasjóðs skal fylgja hreppsreikningi til sýslunefndar ár hvert og vera endurskoðaður sem hreppsreikningurinn.

### III. KAFLI

#### Um almenningsréttir.

##### 16. gr.

Hreppsnefndin sér um, að almenningsréttum hreppsins með tilheyrandi dilkum sé vel við haldið, og heyri þar til eigi aðeins, að allir veggir þeirra séu stæðilegir um réttartímann og næglega háir, heldur einnig, að sauðheld grind sé í hverjum dilkdyrum og almenningsréttinni svo hagað, að eigi standi í henni vatn til óhægðar við fénaðarhirðingu. Við sérhverjar almenningsréttir skal utansveitarmönnum heimilt að fá að byggja sér dilk fyrir fé sitt. Nægilegt rúm þarf að vera í hverjum dilk, til þess að enginn þurfi að hleypa út úr þeim fyrr en að afstöðnum réttum eða þegar hreppsnefndin eða sá, sem í hennar umboði stjórnar réttahaldi, leyfir. Bygging á almenningsréttum og safngerðum, þar sem þau eru til, hvílir á öllum gjaldendum hreppsins, og skal hún, ef hreppsnefnd skipar ekki öðruvísi fyrir, vera fullgerð næsta kvöld fyrir réttadag, og skal hreppsnefndin tafarlaust láta vinna verkið á þeirra kostnað, sem þá hafa ekki lokið skyldu sinni. Drátt skal byrja þegar markljóst er. Skylt er hreppsnefnd að senda svo marga menn í útréttir, að eigi þurfi að koma meir en 100 fjár á hvern mann til dráttar og rekstrar.

##### 17. gr.

Aðalréttir, aukaréttir og skilaréttir eru:

Fyrir Selvogshrepp, aðalrétt: Selvogsrétt við Hliðarvatn, aukarétt: engin, skilarétt: Selvogsrétt.

Fyrir Ölfus- og Hveragerðishreppa, aðalrétt: Ölfusréttir í Hveragerði, aukarétt: Hraunsrétt, Hjallarétt og Húsmúlarétt, skilarétt: Ölfusréttir.

Fyrir Grafningshrepp, aðalrétt: Selfatarétt, Úifljótsvatni, aukarétt: Nesjavallarétt, skilarétt: Selfatarétt.

Fyrir Þingvallahrepp, aðalrétt: Þingvallarétt við Ármannsfell og Gjábakkarétt hjá Gjábakka, aukarétt: Heiðarbæjarrétt, skilarétt: Þingvallarétt.

Fyrir Grímsneshrepp, aðalrétt: Hólaréttir hjá Klausturhólum; aukarétt: Kringlumýrarrétt; skilarétt: Hólaréttir.

Fyrir Laugardalshrepp, aðalrétt: Laugarvatnsrétt, aukarétt: Efsta Dalsrétt; skilarétt: Laugarvatnsrétt.

Fyrir Biskupstungnahrepp, aðalrétt: Tungnaréttir hjá Vatnsleysu; aukarétt: Dalsmynnissrétt; skilarétt: Tungnaréttir.

##### 18. gr.

Hreppsnefnd skipar fyrir um innrekstur og réttahöld, ákveður hvenær réttum sé lokið, og gætir þess vandlega, að allt fari þar fram í sem bestri röð og reglu.

Skylt er hverjum fjáreiganda, eða þeim, sem á fjárvon í réttum, að hafa þar nægilega marga menn til að draga fé sitt, bæði í aðalréttum og skilaréttum, og hirða þar að loknum réttum það fé, er þeir eiga.

##### 19. gr.

Vilji hreppsnefnd breyta til um réttastaði, þarf hún til þess samþykki meiri hluta búenda.

## IV. KAFLI

## Um skilaréttir og eftirleitir.

## 20. gr.

Eftirleitir og byggðasöfn skulu fara fram svo tímalega, að skilarétt verði haldin fyrir Selvogshrepp: 1. fimmtudaginn í 25. viku sumars, 2. fimmtudaginn í 2. viku vetrar. Fyrir Ölfushrepp: 1. föstudaginn í 25. viku sumars, 2. föstudaginn í 2. viku vetrar. Fyrir Grafningshrepp: 1. fimmtudaginn í 25. viku sumars, 2. fimmtudaginn í 2. viku vetrar. Fyrir Þingvallahrepp: 1. þriðjudaginn í 23. viku sumars, 2. þriðjudaginn í 1. viku vetrar. Fyrir Grímsneshrepp: 1. fimmtudaginn í 24. viku sumars, 2. fimmtudaginn í 26. viku sumars. Fyrir Laugardalshrepp: 1. miðvikudaginn í 23. viku sumars, 2. miðvikudaginn í 25. viku sumars. Fyrir Biskupstungnahrepp: 1. föstudaginn í 24. viku sumars, 2. þriðjudaginn í 25. viku sumars, 3. föstudaginn í 26. viku sumars. Til fyrstu skilaréttar skal auk sauðfjár smala nautum og hrossum og reka til rétta bæði úr afrétti og heimalöndum.

## 21. gr.

Fari einhverjir í eftirleit á afrétti viðkomandi hreppa að afloknum þeim eftirleitum, sem hreppsnefndir láta gera samkvæmt þessari reglugerð, fær finndi í þóknun 20% af andvirði þess fjár, er hann finnur. Greiðist upphæðin úr fjallskilasjóði nema þegar um utanhreppsfénað er að ræða. Eftir seinustu skilarétt má enginn hafa óskil í fé sínu 14 dögum lengur. Skal hann hafa fært þau hreppstjóra innan þess tíma.

## 22. gr.

Byggðasöfnin skulu fara fram deginum á undan skilarétt og endranær, þegar hreppsnefnd ákveður. Hver og einn skal þá skyldur að smala heimaland sitt og að hlýðnast þeim fyrirskipunum hreppsnefndar, er miða til tryggingar því, að vel sé smalað, og skal síðan allt óskilafé byrgt inni næstu nótt og rekið til almenningsréttadaginn eftir í tækan tíma.

Þess skal jafnan gæta, hvenær sem fé er smalað eða rekið á milli, réttað eða geymt, að fara svo vel með féð sem framast er unnt. Eigi handleika það eða kvola meira en þörf gerist, eigi láta það standa inni í svelti nema sem skemmst, eigi láta vera of þröngt um það, né fara svo með það á annan hátt, sem getur hrjáð það fram yfir þörf. Allar slíkar óþarfa pyndingar ber að meta sem illa meðferð á skepnum.

Verði einhver uppvis að því að smala heimaland sitt slælega í byggðasöfnum, hefur hreppsnefndin vald til að setja umsjónarmenn við smölun hans eða láta aðra framkvæma hana, hvort tveggja á kostnað hins seka.

## V. KAFLI

## Um mörk sauðfjár og hrossa og markaskrár.

## 23. gr.

Hver maður skal einkenna fé sitt með glöggu marki á eyrum. Soramarkað sauðfé skal vera hornamarkað, ef það er hyrnt.

Brennimörk og hrossamörk hreppanna eru þessi:

Hreppar	Brennimörk	Hrossamörk
Selvogshreppur .....	A 1	Standfjöldur framan
Ölfushreppur .....	A 2	Tvö stig aftan
Hveragerðishreppur .....	A 17	Vaglskora framan
Grafningshreppur .....	A 3	Lögg framan

Hreppar	Brennimörk	Hrossamörk
Þingvallahreppur .....	A 4	Lögg aftan
Grímsneshreppur .....	A 5	Biti framan
Biskupstungnahreppur .....	A 6	Biti aftan
Laugardalshreppur .....	A 16	Tveir bitar framan

Allt hyrnt sauðfé skal brennimerkt með hrepps-brennimarki á vinstra horn og í vinstra eyra á kollóttu sauðfé skal sett plata með sömu stöfum og hrepps-brennimarkið. Hrossamörk hreppanna, ef notuð eru, skulu vera á vinstra eyra og brennimörk á vinstra hóf.

## 24. gr.

Fé skal draga eftir mörkum. Markið helgar eiganda kind, nema sönnun komi fyrir að annar eigi. Úr öllum ágreiningi, sem rísa kann út af vafamörkum, skera marklýsingamenn. Ef kind er með brennimarki eða hornamarki annars en þess, er eyrnarmarkið á, skal sá talinn eigandi, sem á brennimarkið eða hornamarkið, og skal hann þá, ef eigandi eyrnarmarkisins krefst þess, gera grein fyrir, hvernig hann hefur eignast kindina. Kind, sem hefur eyrnarmark eins, hornamark annars og brennimark hins þriðja, skal talin eign þess, sem brennimarkið á, þó skal hann, ef krafist er, gera grein fyrir, hvernig hann hefur eignast hana.

## 25. gr.

Enginn má taka upp mikil særingamörk og mörk, sem vandi er að marka svo að auðþekkilég séu. Þessi mörk eru: Afeyrt, netnál, hvathamrað, rifa í hálfan stúf, þrírifað, þrístúfrifað, sýlt í stúf, tvísýlt í stúf, blaðstúfrifað, geirrifað, geirstúfrifað, miðhlutað í sneitt, sýlrifað, tíглаð. Mörk þau, er bann er lagt við að taka upp, mega ekki ganga að erfðum, gjöfum eða kaupum og sölum. Séu fleiri mörk en hér eru talin, sem sýslunefnd kynni að vilja banna, skulu þau auglýst í markaskrá sýslunnar.

## 26. gr.

Sýslunefnd sér um að láta prenta markaskrá sýslunnar a. m. k. 8. hvert ár. Skal hver markeigandi koma marki sínu í hana og borga fyrir það, það sem sýslunefnd ákveður, en hver markeigandi fær ókeypis eitt eintak af markaskránni. Einnig skal sýslunefnd sjá um að nægilega mörg eintök af markaskránni séu send ókeypis til allra hreppsstjóra í þeim sýslum, sem fjársamgöngur eru við.

Gjald það, sem sýslunefnd ákveður fyrir mörkin, skal ætíð vera svo hátt, að það nægi fyrir öllum kostnaði við söfnun marka og útgáfu markaskrárinnar. Ef afgangur verður, þegar allur kostnaður er greiddur, skal hann borgast í sýslusjóð.

## 27. gr.

Sýslunefnd kys einn mann til 8 ára í senn til þess að hafa umsjón með upp-töku marka og búa markaskrána undir prentun.

Markaumsjónarmaður skal sjá um að mörk, sem tekin eru upp, séu hvorki eins né of lík þeim mörkum, sem til eru í sýslunni, eða í gildandi markaskráum nærliggjandi sýslna, sem fjársamgöngur eiga við Árnessýslu.

Vilji einhver taka upp nýtt mark á milli þess sem markaskrá er prentuð, skal hann tilkynna það umsjónarmanni og fá til þess leyfi hans. Að því fengnu skal hann láta prenta það á sinn kostnað í Lögbirtingablaðinu og er það þá fyrst heimilt til notkunar.

## 28. gr.

Þeir sem nota mörk á sauðfé eða hross, sem ekki eru prentuð í markaskrá sýslunnar, svo og þeir, sem hafa flutt inn í sýsluna eftir að markaskrá var prentuð,

skulu lýsa mörkum sínum á fyrstu vorhreppaskilum eftir að markaskrá var prentuð, skulu lýsa mörkum sínum á fyrstu vorhreppaskilum eftir að þeir eru fluttir inn í hreppinn. Skal þá hreppsnefnd skrifa þau upp og sjá um, að þau verði bréflaga tilkynnt hreppstjórum í nálægum hreppum, bæði utan sýslu og innan, þar sem von getur verið fjár eða hrossa. Sé þetta vanrækt af markeiganda eða marknotanda, getur hann ekki krafist bóta úr fjallskilasjóði, þótt fé hans og hross verði eftir í útréttum og falli á það kostnaður.

#### 29. gr.

Sýslunefnd Árnassýslu skal leita samvinnu við sýslunefndir Gullbringu- og Kjósarsýslu, Mýra- og Borgarfjarðarsýslu, Austur- og Vestur-Húnavatnssýslu, Skaga-fjarðarsýslu og Rangárvallasýslu um ráðstafanir til þess að afstýra sammerkingum á þeim svæðum, er fjár samgöngur geta komið fyrir á.

### VI. KAFLI

#### Um meðferð á óskilafénaði.

#### 30. gr.

Kalineyrt og eyrnalaust fé og ómerkinga skal sérhver reka til almenningsréttá, bæði í fjallsöfnum og byggðasöfnum, og skal hreppsnefndin sjá um, að allt slíkt fé sé dregið í dilk sér. Haldi einhver slíku fé frá réttum eða dragi sér það og marki án leyfis hreppsnefndar með launung eða ofriki, hefur hann eigi aðeins fyrirgert hinni sömu kind, þótt móðir helgi sér á eftir, heldur skal hann og sæta sektum. Leiða skal ær að dilkum og leyfa mönnum með öðru móti að sanna eignarrétt sinn með óbrigðulum einkennum, en eigi af fjárbragði einu saman. Í öllum hreppum fjallskilasvæðisins skal allt óskilafé, þar með talið allt fé, sem vafi leikur á hver eigi sakir sammerkinga, ómerkingar, kalineyrt og eyrnalaust, sem enginn getur helgað sér, þegar í fyrstu rétt slátrað í sláturhúsi og sér hreppstjóri um að svo sé gert. Þannig skal einnig farið með slíkt fé í hverri skilarétt. Andvirði óskilafjár rennur í fjallskilasjóð. Um eldri ómerkinga er koma fyrir í fjallsöfnum, gildir hið sama sem um ómörkuð lömb.

Óskilafénað, sem finnst eða fram kemur eftir réttir, og verður ekki komið til eiganda, skal fara með sem óskilafé í réttum, sbr. VIII. kafla 1. 42/1969.

#### 31. gr.

Öll óskilahross, sem fyrir koma í fyrri skilarétt, skal þegar taka í gæslu gegn hæfilegri þóknun, og gefa þá þegar út lýsingu á þeim til allra þeirra hreppa, er líkindi kynnu að vera til að þau væru frá, og gæta þeirra til síðari skilaréttar, en selja þá það af þeim, sem enginn getur helgað sér, sem annan óskilafénað.

#### 32. gr.

Fyrir árslok skulu hreppstjórar birta í Lögbirtingablaði tilkynningar um förgun óskilafjár hver í sínum hreppi, eða um sölu ef um óskilahross eða nautgripi er að ræða. Skal í tilkynningu greint mark og auðkenni hverrar skepnu, eftir því sem kostur er, og skorað á rétta eigendur að gefa sig fram og sanna rétt sinn innan tiltekins tíma.

#### 33. gr.

Til næstu veturnótta á eftir á eigandi aðgang að verði seldra kinda, en borgi allan löglegan áfallinn kostnað. Hafi þá enginn eigandi gefið sig fram, fellur andvirði í fjallskilasjóð þess hrepps, er óskilaféð var selt í. Hross hefur eigandi rétt til að helga sér til fardaga næstu á eftir og fá annaðhvort verð þeirra eða þau sjálf gegn því að borga allan áfallinn kostnað.

## 34. gr.

Til þess að geta sannað eignarrétt sinn á sauðfé verður eigandi að hafa lögheimilt og augljóst mark. Gefi tveir eða fleiri sig fram sem eigendur að sama marki, er hreppstjóri eigi skyldur að afhenda kindina úr vörslu eða greiða verð hennar eftir sölu, fyrr en einhver þeirra hefur löglega sannað eignarrétt sinn. Farið skal eftir skrásettum eða auglýstum eyrna- og brennimörkum, en því aðeins eftir óskrásettum og auglýstum mörkum, að eigandi gefi skýringar um þau.

## VII. KAFLI

## Almenn ákvæði.

## 35. gr.

Hverjum rekstri skulu fylgja nægilega margir menn, vandaðir, duglegir og vel útbúnir. En það telst nægileg tala, ef tveir menn reka allt að 100 fjár. 4 menn allt að 400 fjár, og séu fleiri menn eftir líkri tiltölu, ef fleira fé er rekið í einum rekstri, en ekki mega þeir jafnframt hafa annað á hendi, ef ekki er betur mannað. Ekki mega að jafnaði vera færri en tveir resktrarmenn, hvað fátt sem rekið er.

## 36. gr.

Hvort sem rekstrarmenn eru fleiri eða færri, skal ávallt einn vera yfirmaður, er annist um, að þessum rekstrarreglum sé hlýtt, og ber hann ábyrgð á því gagnvart þeim, er kynnu að kæra, en hann á aftur aðgang að samrekstrarmönnum sínum. ef þeim er um að kenna. Þó hvílir ábyrgðin aðeins á hverjum einstökum rekstrarmanni, er brýtur, ef brotið er svo vaxið, að það heyrir undir almenn hegningarlög.

## 37. gr.

Allt fé í sölurekstrum skal vera merkt með ákveðnu rekstrarmarki, er sé svo glögg, að það sjáist tilsýndar í hjörtu, og svo traust, að það máist ekki af, þó að votviðri gangi.

## 38. gr.

Reka skal fénað hægt og gætilega og eigi hundbeita og hafa áfanga ekki of langa. Á girtum og friðlýstum svæðum má eigi æja, heldur ekki í slæjulöndum fyrir eða um heyannir. Að öðru leyti er áning heimil hvar sem er í byggð eða óbyggð.

## 39. gr.

Svo skal rekstrum haga, að sem minnstur bagi verði að á þeim löndum, sem um er rekið. Varast skal, að rekstrum lendi saman við annað fé, ef hjá því verður komist. Eigi má halda áfram með rekstra úr því að farið er að skyggja til muna, nema brýna nauðsyn beri til að ná í áfanga, og aldrei eftir að dimmt er orðið. Svo má og aldrei leggja upp með rekstra fyrir en markljóst er orðið.

## 40. gr.

Nú ber svo til, að öðru fé lendir saman við rekstur. Skal þá stöðva reksturinn, ef á ferð er, en ella halda kyrru fyrir og eigi leggja af stað aftur með hann, ef í byggð er, fyrr en húið er að rannsaka hann af 2 tilkvöddum skilríkum mönnum. Getur enginn skorast undan slíkri rannsókn, er til þess er fær, og ber að gera það ókeypis, ef það tekur ekki yfir 2 klukkustundir. Ella ber rekstrarmönnum að greiða þóknun fyrir eftir úrskurði sýslumanns, ef á greinir, en aðgang eiga rekstrarmenn með þá borgun að eigendum fjárins, ef þeim hefur ekki verið sjálfum um að kenna.



## 41. gr.

Telja skal féð í rekstrunum, hvenær sem viðstaða verður svo, að fé dreifi sér nokkuð til muna, bæði þegar staðar er numið og haldið af stað aftur. Vanti þá fé í reksturinn, skal gera aðvart um það á næsta bæ, sem að er komið, og biðja fyrir það, sem vanta kann. En ef fleira fé er komið í reksturinn en honum á að fylgja, skal á næsta bæ, sem að er komið, rétta reksturinn, skilja það frá, sem að er komið, og sjá um að það komist í átt Haga sína, eigendum að skaðlausu.

## 42. gr.

Verði einhver sannur að því að hafa tekið annarra fé í rekstur heimildarlaust, skal hann bæta það eigendum að fullu eftir samkomulagi eða eftir mati óvilhallra manna, sem sýslumaður tilnefnir, ef með þarf. Sannist það, að slíkt hafi verið gert af skeytingaleysi, varðar það að auki sektum, er renni í sveitarsjóð þess hrepps, er land á þar sem brotið var framið, nema því aðeins, að brotið heyrir undir almenn hegningarlög.

## 43. gr.

Um öll þau atriði, sem ekki er á minnst í reglugerð þessari, en eru samkynja eða skyld að efni, ráða hreppsnefndir því, er snertir þeirra eigin sveitir, þó þannig að ekki komi í bág við landslög né reglugerð þessa, né skerði rétt annarra sveitarfélaga. Hreppsnefndir skulu bera undir sveitunga sína atriði, er að þessu lúta og almenning varða, og ber þeim að taka sem mest tillit til óska almennings, ef á rökum eru reistar, en skera verða hreppsnefndir úr sjálfar, ef á greinir. Úrskurðum hreppsnefnda má skjóta til sýslunefndar, sem hefur yfirumsjón fjallskilamála í sínum höndum. Sýslunefnd ræður í þeim atriðum, er hagsmunir tveggja hreppa eða fleiri í sýslunni rekast á. Hún getur og leyft, að þessi mál, sem að lögum bera undir hana, séu lögð í gerð. Stjórnarráð ræður, ef í málum þessum greinir á við aðrar sýslur.

## 44. gr.

Brot gegn reglugerð þessari varða sektum, 5 000—50 000 krónum, nema þyngri refsing liggir við. Sektarfé rennur í sveitarsjóð eða fjallskilasjóð þess hrepps, sem brotið er framið í. Ef brotið er framið í afrétti, skal líta svo á, að brotið sé framið í þeirri sveit, sem á afréttinn. Ef sveitarstjórn fær rökstuddan grun eða vitneskju um brot á reglugerðinni, kærir hún það tafarlaust fyrir sýslumanni, sem fer með það eins og lög og reglugerð þessi ákveða.

## 45. gr.

Mál, sem rísa út af brotum á reglugerð þessari, skal farið með sem almenn lögreglumál.

## 46. gr.

Fjallskilareglugerð fyrir hreppana vestan Hvítár og Ölfusár í Árnassýslu, nr. 14/1955, er úr gildi felld.

Fjallskilareglugerð þessi, sem sýslunefnd Árnassýslu hefur samþykkt, staðfestist hérmeð samkvæmt sveitarstjórnarlögum nr. 58, 29. mars 1961 og 3. gr. laga um afréttarmálefni, fjallskil o. fl. nr. 42, 12. maí 1969 og breyting á þeim l. nr. 43/1976, til þess að öðlast gildi frá og með 1. apríl 1979, og birtist til eftirbreytni öllum þeim, sem hlut eiga að máli.

*Landbúnaðarráðuneytið, 20. mars 1979.*

**Steingrímur Hermannsson.**

*Haukur Jörundarson.*